

Vitralii epistemice

„Teritoriul epistemic al Economiei constituie o bază de survol a complexului cognitiv apărat de convenții logicomatematice și un cap de pod pentru incursiuni în labirintul înțelegerii oferit de studiul comportamentului uman.”

Știința economică se structurează sub influența a două presiuni esențiale, una originându-se în spațiul placentar al cunoașterii raționale și cealaltă provenind din direcția dinamicii experienței societale. Știința economică beneficiază, în acest fel, de condiția suficientă pentru acces în cetatea cunoașterii raționale și are, totodată, serioase posibilități de a circula idei și în zona capricioasă a gândirii inductive și a gestului inspirat.

Traectoria metodologică urmată de științele economice este compozită, cumva chiar la confluența universului formalizat, construit intențional, cu universul contingent, rezultat spontan al intersubiectivității. Teritoriul epistemic al Economiei constituie o bază de survol a complexului cognitiv apărat de convenții logicomatematice și un cap de pod pentru incursiuni în labirintul înțelegerii oferit de studiul comportamentului uman.

Limitele spațiului raționalității economice sunt astfel pe cât de fluide, pe atât de personalizate. Constituția epistemică paradoxală a Economiei se traduce în confirmarea eșecului propensiunii matematice și în infirmarea determinismului material al psihologiei. Obiectul de interes pentru știința economică este suficient de individualizat ca să certifice originalitatea demersului cognitiv, dar și îndeajuns de general ca să intereseze cunoașterea segmentată.

Într-un fel particular știința economică se asigură de avantajul mijloacelor cognitive metamatematice într-o manieră îndeajuns de suplă pentru a nu deveni pe deplin o artă a valorificării conjuncturilor intenționale. Probabil că recurgerea la instrumentarul formalizării a survenit pe această cale.

Problema creată este dacă știința economică se poate asigura de consistența matematică a obiectului ei, acesta fiind circumscris unui perimetru al realității în care determinanții modelului de cunoaștere intelectuală kantiană au substanțiere subiectuală. Este sigur că registrul metodologic al mecanicii nu este adecvat, deși este universal utilizat de către economicieni.

Sensul economic al ideilor de spațiu, timp și cauzalitate este total diferit de cel provenit pe filiera demersului cognitiv al Fizicii. Într-o măsură decisivă raționalizarea acestora înseamnă anularea obiectului specific științei economice. S-ar putea ca în parte soluțiile ratate la veșnicele probleme economice ale existenței să vină din această

falsificare. La drept vorbind, cogniția economică este dezinteresată de definirea specificității termenilor proprii modelului intelectual de cunoaștere.

Din acest punct de vedere face mai puțin decât Sociologia durkheimiană pentru că fixațiile sale epistemice sunt prevalent de natură deductivă, dar mai mult decât Psihologia behavioristă prin aceea că acceptă varianta indeterministă în explicarea aglomerării consecințelor neintenționate.

Modelul intelectual de cunoaștere economică se încarcă de conținut ținând seama de motivația raportării cognitive și de stratificarea tipologiei răspunsului la motivație. Intervalul cognitiv este mărginit, în viziunea akerloffiană spre exemplu, la un capăt de motivații economice și răspunsuri raționale și la celălalt capăt de motivații noneconomice și răspunsuri iraționale. Formulele combinatorii sunt oarecum limitate, dar posibilitatea justificării lor este deschisă.

Orizontul explicativ configurat de fiecare combinație tulbură însă modelul kantian de cunoaștere. Adevărul este că înțelegem prea puțin din literatura economică ce înseamnă realitatea fondată pe motivații noneconomice și răspunsuri raționale sau pe motivații economice și răspunsuri iraționale, ca și din orice altă combinație diferită de cea situată la capătul din stânga intervalului de posibilități. Reîncărcarea, bunăoară, a unui model de cunoaștere intelectuală derivat din motivațiile și răspunsurile celui de-al doilea capăt al intervalului cognitiv excede pur și simplu experienței teoretice raționaliste.

Motivația noneconomică și răspunsurile iraționale din grila akerloffiană constituie poarta prin care știința economică iese din universul matematizat și intră în universul uman, unde totul devine relativ. Modelul cunoașterii intelectuale specific Economiei operează cu spațiul utilității, care are ca parametri atât datul existențial, cât și creativitatea intereselor în materie de nevoi, cu timpul subiectiv, raționalizabil în mică măsură și cu cauzalitatea asimetrică, în sensul sugerat de teoria haosului determinist.

Poziționarea epistemică a Economiei este îndepărtată de cea a Fizicii. Materia pe care o decelează are și nu are substanțializare, fenomenele vizate sunt și nu sunt obiective, finalitatea este și nu este rațională. Când Economia continuă să imite Fizica nu face altceva decât să invite Matematica să depășească convenționalismul său abstract și să renunțe la reducerea la absurd. În felul acesta frizează imposibilul. Când pretinde că este autonomă recurge din nou la ceva ce sfidează normele: ajustarea achizițiilor Sociologiei cu străpunerile Psihologiei experimentale.

În concluzie, corpul conceptual al Economiei își expune stigmatele epistemice prin lumina cernută de vitraliile tuturor științelor. Rămâne să ne obișnuim cu acest adevăr!